

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 25/2001 vp

Hallituksen esitys markkinaoikeuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

Lakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 4 päivänä syyskuuta 2001 lähettäessään hallituksen esityksen markkinaoikeuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE 105/2001 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi lakivaliokuntaan samalla määrännyt, että talousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto lakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Eija Siitari-Vanne, oikeusministeriö

- hallitusneuvos Kristian Tammivuori, kauppa- ja teollisuusministeriö
- korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Pekka Hallberg
- puheenjohtaja, oikeusneuvos Mikko Tulokas ja pääsihteeri Petri Kuoppamäki, kilpailuneuvosto
- johtaja Juhani Jokinen, Kilpailuvirasto
- apulaisjohtaja Päivi Seppälä, Kuluttajavirasto
- johtaja Pentti Mäkinen, Keskuskauppakamari
- professori Matti Rudanko, Helsingin kauppa- korkeakoulu
- professori Martti Castrén, Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että kilpailuneuvoston ja markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat asiat käsitellään uudessa erityistuomioistuksessa, markkinaoikeudessa. Markkinaoikeus käsittelee asiat, joista säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi kilpailunrajoitus- ja hankintalainsäädännössä, eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annettavassa laissa tai muussa laissa.

Markkinaoikeuslaissa säädetään tuomioistuimen lainkäyttöhenkilöstöstä ja asioiden käsittelystä. Markkinaoikeudessa on ylituomari ja muina jäseninä markkinaoikeustuomareita sekä näiden lainoppineiden jäsenten lisäksi sivutoimisia

asiantuntijajäseniä, siten kuin niistä erikseen tarkemmin säädetään tai määrätään. Markkinaoikeus toimii jakautuneena jaostoihin, jotka huolehtivat ensisijaisesti kilpailu- ja hankintalainsäädännön tai markkinaoikeudellisen lainsäädännön alaan kuuluvien asioiden käsittelystä.

Markkinaoikeuden päätökseen kilpailu- ja hankinta-asioissa voidaan hakea muutosta nykyiseen tapaan korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Muissa asioissa voidaan hakea muutosta valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan.

Esityksen tavoitteena on turvata kilpailu- ja hankinta-asioiden sekä markkinaoikeudellisten

asioiden asiantunteva ja tehokas käsittely ja lisätä siten oikeusturvaa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Talousvaliokunta omasta näkökulmastaan puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä.

Käsitellessään kilpailuneuvostosta annetun lain muuttamista talousvaliokunta huomautti mietinnössään TaVM 2/1998 vp, että kilpailunrajoituslain sekä julkisista hankinnoista annetun lain mukaisten tehtävien laajuus ja merkitys edellyttävät nykyistä vahvempaa, tuomioistuimen kaltaista organisaatiota. Eduskunta hyväksyi 24.3.1998 talousvaliokunnan mietinnössään ehdottaman lausuman, jossa edellytettiin, että hallitus kiireellisesti valmistelee ja antaa eduskunnalle esityksen kilpailuneuvoston muuttamisesta varsinaiseksi tuomioistuimeksi tai sen tehtävien siirtämisestä varsinaiseen tuomioistuihin.

Valmistelussa on selvitetty eri vaihtoehtoja. Hallitus on päätenyt esittämään uuden erityistuomioistuimen, markkinaoikeuden, perustamisesta, jonka toimivaltaan kuuluisivat nykyisin kilpailuneuvoston ja markkinatuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat asiat. Hallituksen mukaan näin turvataan paremmin tuomioistuimen erityisasiantuntemus kuin siirrettäessä asiat johonkin tai joihinkin jo toimiviin tuomioistuihin. Lakimiestuomareiden lisäksi valtioneuvosto määrää riittävän määrän sivutoimisia asiantuntijajäseniä.

Nykyinen kilpailuneuvosto toimii kauppa- ja teollisuusministeriön yhteydessä. Sen kaikki jäsenet ovat sivutoimisia. Markkinatuomioistuihin puheenjohtaja on päätoiminen, mutta muut jäsenet ovat sivutoimisia. Markkinaoikeuden lainopilliset jäsenet tulevat olemaan päätoimisia. Sivutoimisia asiantuntijajäseniä ei enää määrätä etujärjestöjen esityksestä. Talousvaliokunnan käsityksen mukaan etujärjestöedustuksesta luopuminen korostaa tuomioistuimen riippumattomuutta.

Markkinaoikeudessa painottuvat määrällisesti ja taloudellisilta arvoiltaan hankinta- ja kilpailuasiat, joita valiokunnan saaman arvion mukaan on noin 90 prosenttia kaikista markkinaoikeudessa käsiteltävistä asioista. Nämä asiat saatavat olla merkittäviä myös kansantaloudellisesti. Kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien kannalta tärkeitä asioita ovat nykyiseltä markkinatuomioistuimelta markkinaoikeuteen siirtyvät asiat, jotka liittyvät hyödykkeiden ja erilaisten palveluiden markkinoinnin sääntelyyn sekä markkinoinnin eri osapuolten välisten sopimusehtojen sääntelyyn.

Valiokunta pitää tärkeänä, että asiat käsitellään markkinaoikeudessa tehokkaasti ja asiantuntemuksella. Osapuolten on voitava odottaa tuomioistuimen ratkaisua kohtuullisessa, ennakoitavissa olevassa ajassa. Valiokunnan mielestä olennaisen tärkeää on, että tuomioistuimeen voidaan palkata riittävä määrä lakimies- ja asiantuntijajäseniä sekä valmistelevaa henkilökuntaa. Palkan tulee olla kilpailukykyinen, jotta tuomioistuimeen hakeutuminen on houkuttelevaa. Henkilöstön ohella tuomioistuimelle on turvattava myös muut toimintaedellytykset.

Lakiehdotuksen mukaan markkinaoikeus toimii jaostoihin jakautuneena siten kuin työjärjestyksessä tarkemmin määrätään. Jaostojakoa ja jaostojen lukumäärää ei säännellä laissa. Hallituksen esityksessä on tavoiteltu mahdollisimman joustavia ja käytännön ratkaisutoiminnan tarpeet huomioon ottavia säännöksiä. Jaostojasta riippumatta henkilökuntaa voidaan käyttää tarvittaessa kaikenlaisien tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvien asioiden käsittelyyn.

Talousvaliokunnan mielestä asioiden jakamisessa jaostoihin tulee pyrkiä tasapainaisuuteen ja selkeisiin asiakokonaisuuksiin. Säännösten mahdollistamaa joustavuutta tulee käyttää hyväksi vaarantamatta kuitenkaan oikeusvarmuutta.

ta. Kun valtioneuvosto määrää riittävän määrän sivutoimisia asiantuntijajäseniä, jaostoissa on mahdollista monipuolisesti hyödyntää heidän asiantuntemustaan.

Talousvaliokunnassa asiantuntijat ovat esittäneet kriittisiä arvioita lain sisällöstä ja uuden erityistuomioistuimen tarpeellisuudesta. Valiokunnassa on kiinnitetty huomiota myös muun muassa muutoksenhakujärjestelmään, toimivallanjakoihin sekä asioiden käsittelyn ja asiakirjojen julkisuuteen. Talousvaliokunnassa on tuotu myös esiin se, että EU:ssa on suunnitteilla parin

vuoden kuluessa muutoksia kilpailuasioita koskeviin säännöksiin. Talousvaliokunta katsoo, että esitetyn kritiikin johdosta lakivaliokunnan tulee selvittää lakiesityksen sisältö ja lain tarpeellisuus.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta kunnioittavasti esittää

että lakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 13 päivänä marraskuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Leena Luhtanen /sd
vpj. Mari Kiviniemi /kesk
jäs. Janina Andersson /vihr
Klaus Hellberg /sd
Mikko Immonen /vas
Reijo Kallio /sd
Marja-Leena Kemppainen /kd
Kalervo Kummola /kok (osittain)

Pekka Kuosmanen /kok
Mika Lintilä /kesk
Olli Nepponen /kok
Antti Rantakangas /kesk
Mauri Salo /kesk
Juhani Sjöblom /kok
vjäs. Jari Leppä /kesk
Veijo Puhjo /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eelis Roikonen.